

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

11 (2) 2024

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi | Received: 30.04.2024

Kabul tarihi | Accepted: 20.04.2024

Yayın tarihi | Published: 25.04.2024

<https://doi.org/10.46868/atdd.2024>

İkram Ertaş

<https://orcid.org/https://orcid.org/0009-0005-6769-5833>

PhD Student, Van Yüzcüncü Yıl University, Institute of Social Sciences, Department of History, Turkey, ikrmerts72@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Ertaş, İ. (2024). I. Selim'in Taht Mücadelesinde İstihbaratın Rolü. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11 (2), 1299-1322.

I. Selim'in Taht Mücadelesinde İstihbaratın Rolü

Öz

Osmanlı tarihi ve devlet siyasetinde mühim konulardan biri saltanat tahtı ve dolayısıyla taht mücadeleleridir. Bu bağlamda Osmanlı tarihinde ilim alemini yıllarca meşgul eden dönemlerden biri de Sultan II. Bayezid'in de dahil olduğu ve şehzadeleri arasında yaşanan taht mücadelesidir. I. Selim'in tahta cülusu ile neticelenen bu mücadele, bugüne kadar neredeyse her yönüyle tetkik edilmesine ve pek çok arşiv kaydına rağmen istihbarat raporları çerçevesinde müstakil olarak incelenmiş değildir. Bu maksatla bu çalışmada I. Selim'in tahta cülusu ve akabinde kendisine karşı saltanat ilan ederek Anadolu'da pek çok faaliyette bulunan ağabeyi şehzade Ahmed ile olan taht mücadelesinde istihbaratın rolü incelenmiştir. Nitekim I. Selim, henüz Trabzon'da sancak beyi olarak bulunduğu ilk dönemlerden itibaren istihbaratı, siyasete ve gelişmelere hâkim olmak ve bu gelişmelere göre tedbirler almak noktasında önemli derecede kullanmıştır. Bu çerçevede, iyi bir istihbaratın bir komutanın elindeki en iyi silah olduğu gibi, tarihin önemli komutanlarından olarak I. Selim'in eline geçen en küçük istihbaratın da büyük bir silah olarak özellikle taht mücadelesinde yadsınamayacak derecede rolü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: I. Selim, İstihbarat, Taht Mücadelesi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

Intelligence in Selim I's Struggle for the Throne Role

Abstract

One of the most important issues in Ottoman history and state politics is the throne of sultanate and therefore the struggle for the throne. In this context, one of the periods in Ottoman history that has occupied the scholarly world for years is the struggle for the throne between Sultan Bayezid II and his princes. This struggle, which culminated in the accession of Selim I to the throne, has not been analysed independently within the framework of intelligence reports, despite the fact that it has been examined in almost every aspect and many archival records. For this purpose, this study analyses the role of intelligence in Selim I's accession to the throne and the subsequent struggle for the throne with his older brother, the prince Ahmed, who had declared his sultanate against him and carried out many activities in Anatolia. As a matter of fact, Selim I, from his early days as a sanjak governor in Trabzon, made significant use of intelligence in order to dominate politics and developments and to take measures according to these developments. In this framework, just as good intelligence is the best weapon in the hands of a commander, the smallest intelligence that Selim I, as one of the important commanders of history, had an undeniable role as a great weapon, especially in the struggle for the throne.

Keywords: Selim I, Intelligence, Struggle for Throne

Giriş

Osmanlı Devleti patrimonyal bir devlettir. Patrimonyal devlette egemenlik gücü, mülk ve tebaa mutlak biçimde hükümdar olana ve onun ailesine ait sayılırdı (İnalçık, 2003, s. 9-10). Bu özelliğinden dolayı da hanedan üyeleri için hükümdarlık ve devlet tahtında hak iddia etmek meşru bir haktır (Daş Darıcı, 2018, s. 195). Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında taht mücadeleleri sebebiyle meydana gelen iç savaş (*fetret devri*) devleti temelinden sarsmıştı. Fâtih Sultan Mehmed tahta çıkar çıkmaz kanunnâmesinde, “*sultan karındaşlarını nizâm-ı âlem için katletmek münasibdir, ekser ulemâ dahi tecvîz etmiştir*” formülü ile ifade etmiş ve bunu kanun haline getirmekle de devlet için bir önlem, caiz görülen bir adet olduğunu belirtmiştir (İnalçık, 2015, s. 233).

Kuruluşta itibaren şehzadeler arasında yaşanan taht kavgaları Sultan I. Ahmed dönemindeki veraset değişikliğine kadar Osmanlı Devlet idaresi ve siyaseti açısından önemli ve büyük bir sorun teşkil etmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in formüle ettiği kardeş katli, taht mücadelesine girişen her şehzadenin çetin bir mücadele ile çeşitli tedbirler almasını gerektirmekteydi (Daş Darıcı, 2018, s. 195). Taht iddiası ve Avrupa'ya sığınması sebebiyle kardeşi Cem Sultan meselesi II. Bayezid hükümdarlığının sonlarına kadar önemli bir sorun olmuştur (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017, s. 21). İşte bu tedbir ve mücadeleler noktasında tahta aday şehzadeler arasında istihbaratın önemli yeri vardır. Nitekim hükümdarlığı elde eden ağabeyine karşı saltanat mücadelesine girişen Şehzade Cem'in

İtalya’da papanın eline düşüşü Roma, Osmanlı ve Venedik arasında istihbarat örgütlerinin hareketlerini de yoğunlaştırmıştır (Aydın, 2010, s. 86-89). Şehzade Cem’in Avrupa’ya gittiği andan itibaren her hareketinden haberdar olunmak amacıyla casuslar görevlendirildiği, bazı kimselerin bizzat bu amaçla memur edildiği arşivde bulunan istihbarat raporlarından da anlaşılmaktadır. Bu istihbarat raporlarından¹ şehzade Cem’in Bursa’dan Mısır, Şam ve Halep’e oradan da Venedik eliyle Rodos Beyi’nin iki büyük gemi ve iki mavnasıyla önce Rodos’a, ardından Fransa’ya yakın Savoli ve Napoli’ye kadar takip edildiği, şehzade Cem’in Sicilya’da Papa ile görüşürüldüğü ve bu işte Sicilya, Polya, Ceneviz ve Rodos Beyleri ile Venedik’in ittifak halinde bulduklarına dair günü gününe istihbarat elde edilmişti (BOA, TSMA.e. nr. 753/54). Nitekim Fransa’ya kadar gönderilen istihbarat raporlarından II. Bayezid döneminin sonlarına değin en ufak yer değışikliğine kadar Osmanlı şehzadesinin her hareketinden haberdar olunduğu anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 759/20). Bu açıdan Osmanlı Devleti’nde taht mücadeleleri başta olmak üzere hem ülke içinde hakimiyetin sağlanmasında hem de rakip siyasal unsurlar ile mücadelede önemli bir vasıta istihbarat olmuştur. Osmanlı Devleti tarihinde yoğun istihbarat faaliyetlerinin yürütüldüğü dönemlerden biri de henüz şehzadelğinde istihbaratın önemini fark etmiş olan ve bunu taht mücadelesi sırasında bilfiil kullanmış olan I. Selim dönemidir (Çavdaroğlu & Erdoğan, 2018, s. 21-22).

I. Selim dönemi ile ilgili önemli ve pek çok arşiv kaynakları mevcut olmasına rağmen onun taht mücadelesi ile istihbarat ilişkisi içerisinde müstakil bir çalışma yapılmış değildir. Osmanlılar tarafından iç ve dış siyasette yürütölen istihbarat faaliyetleri yanı sıra diğer devletlerin de Osmanlı sınırları içinde bu konudaki icraatları ile ilişkili tespit edilen faaliyetlerine dair belgeler incelenerek Başbakanlık Osmanlı Arşivi Genel Müdürlüğü bünyesinde meydana getirilen “Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı’da İstihbarat” adlı kolektif çalışma önemli çalışmalardandır (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017).

Söz konusu çalışmada muhtelif tarihlerde ve çeşitli şekillerde düzenlenen istihbarat faaliyetlerinin iç siyasette taht kavgaları ve asayişin temini, dış siyasette ise Osmanlı Devleti sınırlarında veya Osmanlı Devleti siyaseti ile ilgili çağdaş devletlerin karşılıklı istihbarat faaliyetleriyle ilgili tespit edilen belgeler incelenmiş olup daha çok genel bir çalışmadır. Osmanlı Devleti’nde istihbarat faaliyetleri ile ilgili başka bir genel çalışma da “Osmanlılarda İstihbarat Faaliyetleri (1300-1750)” adlı doktora çalışmasıdır. Taht savaşları ve istihbarat çerçevesinde I. Selim dönemine de yer verilmiş ise de müstakil bir çerçevede ele

¹ Cem Sultan’ın takibi ile görevli kişilerin istihbarat raporları için ayrıca bkz. (BOA. TSMA. e. nr. 753/48).

alınmadığından ilgili başlıkta bu dönem üzerine oldukça kısa bir malumata yer verilmiştir (Daş Darıcı, 2018, s. 195-205).

Ahmet Yüksel'in "Osmanlı İstihbarat Ağını Besleyen Bilgi Kanalları (Kuruluştan II. Abdülhamid Devrine Kadar)" adlı makalesi ise Osmanlılarda istihbaratın tarihsel gelişimi ve istihbarat vasıtaları hakkında önemli diğer bir çalışmadır. Kapsam bakımından genel bir çalışma olduğundan I. Selim'in taht mücadelesi ve istihbarat ilişkisi üzerinde derine inilmemiş olan makalede arşiv kayıtlarından da yeri geldikçe yararlanılmıştır. Ayrıca çalışmada yer alan I. Selim'in tahtı devralması aşamasında babası ve kardeşlerinin planlarını casuslar vasıtasıyla öğrenip gerekli tedbirleri alarak amacına ulaştığı şeklindeki yerinde tespit de zikredilmesi gerekir (Yüksel, 2018, s. 6).

Osmanlılarda istihbarat ile ilgili pek çok çalışma mevcuttur. Ancak bunların çoğunun genel çalışmalar olduğundan veya I. Selim dönemi ile ilgili olmaktan çok farklı dönemlerle ilgili olması sebebiyle burada zikredilmesine gerek yoktur. I. Selim'in etkin bir şekilde kullandığı askeri istihbaratın Ridaniye Meydan Muharebesi'nin kazanılmasında belirleyici unsurlardan olduğu üzerine olan "Osmanlı Zaferlerinin İtici Unsuru Olarak Askeri İstihbaratın Önemi: Ridaniye Meydan Muharebesi Örneği Üzerinde Bir İnceleme" adlı makale ise burada bahsedilmesi gereken bir diğer önemli çalışmadır (Çavdaroglu & Erdoğan, 2018).

İstihbarat konusu ve kanalları ile kapsadığı dönem itibariyle önemli başka bir çalışma ise "Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nin İstihbarat Stratejileri" adlı makaledir. I. Selim dönemi ile sınırlandırılmış bir çalışma değil ise de 1300-1600 tarihleri arasında Osmanlı istihbaratının genel çerçevesi ve özellikle Balkanlarda yürütülen siyasette istihbarat faaliyetleri ile ilgili önemli bilgileri kapsayan bu çalışmada I. Selim'in taht kavgası sürecinde hem babası hem kardeşleri ile olan mücadelede istihbaratın rolüne genel hatlarıyla işaret etmesi bakımından önemlidir (Eroğlu, 2003). Literatür çalışmalarında da işaret edildiği gibi I. Selim'in taht mücadelesi açısından istihbaratın rolünün incelenmesi konusundaki bu mevcut eksikliğin giderilmesi elzemdir. Bu maksatla arşivde bulunan istihbarat kayıtları kapsamına giren belgeler ve çeşitli akademik makale ve kitaplar, I. Selim dönemi tarihi kaynakları olan Selim-nâme denilen eserler ile Tevarih-i Al-i Osman denilen kaynaklardan yararlanılarak yapılan bu çalışmada literatüre katkı olması amaçlanmıştır. Bununla birlikte esas mevzuya geçmeden önce bazı kavramsal açıklamalara ve I. Selim dönemine kadar olan süreçte istihbaratın tarihsel gelişimine kısaca yer vermek gerekmektedir.

1.1. İstihbarat Kavramı ve İstihbaratın Önemi

Sözlük anlamıyla haber ve bilgi anlamına gelen Arapça "istihbar" kelimesinin çoğulu olarak *istihbarat*; alınan, duyulan haberler, haber almalar demektir (Devellioğlu, 1997, s. 456).

Bir faaliyet olarak istihbarat, belirlenen ihtiyaç çerçevesinde haber toplamak ve toplanan haberlerin analizi, işlenmesi ve kullanılması bakımından bazı aşamalara sahip olup doğru karar vericiye zamanında ulaştırılması durumunda etkili strateji ve operasyonlara önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Darıclı, 2022, s. 5).

Bu anlamda iyi istihbarat bir komutanın elindeki en iyi silahtır (Daysal, 2022). nl siyaset adamı Nizam'l-Mülk, eserinde istihbaratın öneminden ve istihbarat için etrafa adamlar gönderilmesi gerekliliğinden özellikle bahseder. İstihbarat için her tarafa tüccar, seyyah, sufi, derviş kılığında casuslardan yararlanılması gerektiğine, önceden bilgiler elde etmek ve gerektiğinde meydana gelecek olaylara karşılık olarak tedbir almak ve asayişi sağlamak noktasında istihbaratın hükümdar ve devlet açısından oldukça önemli olduğuna vurgu yapar (Nizam'l-Mülk, 1990, s. 94).

Tarih boyunca her devlet kendi çıkarları açısından istihbarat faaliyetlerinde bulunmuş ve bu amaç uğruna geniş bir istihbarat ağı kurmuştur. Devletlerarası siyasi hamleler, ülke içerisinde mevcut düzen veya i asayişi sağlamak konularında istihbarat yöntemlerinin kullanılması gerekliliğinin bütün diğer devletlerde olduğu gibi Türk devletlerinde de son derece önemli yeri vardır (Eroğlu, 2003, s. 13).

1.2. Osmanlı'da İstihbarat Vasıtaları

İstihbarat faaliyetlerinden önemli derecede faydalanan devletlerden biri de Osmanlı devletidir. Osmanlı Devleti ve hükümdarları istihbarat faaliyetlerini henüz u beyliği olarak ortaya çıktıkları dönemden itibaren yürütmüşlerdir (İlter, 2002, s. 5-6). Osmanlı Devleti'nin henüz kuruluş yıllarından itibaren askeri operasyon ve çarpışmalarda bazı istihbarat vasıtaları kullandıkları anlaşılmaktadır. İlk dönem tarihi kaynaklarından olan Aşıkpaşazâde Tarihi'nde geçtiği üzere Osman Gazi'nin İnegöl Tekfuru ile olan Ermeni Beli'ndeki çarpışma öncesinde Artun adındaki adamının casusluk göreviyle önemli bilgiler elde etmişti (Aşıkpaşazâde, 2003, s. 56-57). Osmanlı istihbaratında kuruluş devrinden itibaren kullanılan casuslar en fazla başvurulan ve pek çok yönüyle istifade edilen vasıtalarından olmuştur. Kuruluş dönemindeki bu ilk faaliyetler düşmanların askeri hazırlıkları ve komşuların durumu ile ilgili bilgi sahibi olmak amacıyla yürütülürken, ilerleyen tarihlerde devletin gelişme ve büyümesine paralel olarak ülke içinde ve dışında meydana gelen gelişmeleri öğrenme gereği ile (Yüksel, 2018, s. 2) zaman içerisinde çeşitli şekillerde yürütülmüş, farklı pek çok yöntem ve gruplardan istifade edilmiştir (İlter, 2002, s. 5-6).

Tarihi süreçte Osmanlıların kullandığı istihbarat vasıtalarından biri de önemli görevleri arasında casusluğun bulunduğu ve karşılığında vergilerden bağışlandıkları anlaşılan *Martolos* ve *Voynuklar* idi. Bunlar zellikle XVI. yüzyılda devlet sistematiiğinin yerleştiği süreçte

istihbarat anlamında önemli görevler üstlenmişlerdir (Aydın, 2010, s. 75-77). Bu gruplar Osmanlıların Rumeli’de yürüttükleri askeri işlere dahil edilen ve birçok konuda yararlanan Hristiyanlardan oluşan askeri birliklerdi. Derbent ve kale muhafızlığı gibi görevleri de olan Voynuklar ile Balkanlarda sınırların güvenliğini sağlamak, düşmana akın yapmak ve bu arada keşif ve haber alma gibi önemli görevleri olan Martolosların casusluk hizmetinden de yararlanmıştı (Yüksel, 2018, s. 21-22).

Bir diğer istihbarat yöntemi de *dil alma* denilen ve düşmandan esir olarak ele geçirilen kişilerden bilgiler elde etmektir. Dil alma yoluyla önemli bilgiler elde eden kişiler hükümdarlar tarafından çeşitli hediyelerle ödüllendiriliyorlardı (İlter, 2002, s. 234). Bu konuda önemli ödüllerden biri mevcut tımarın artırılması, yani terakki ödülleri. Nitekim Osmanlı Devleti arşiv kayıtlarında dil alma hizmetinden dolayı pek çok kişinin tımarının terakki gördüğü anlaşılmaktadır. Mesela 5800 akçe tımarı bulunan Hüseyin Çavuş’un dil almaya çıkması hizmeti sebebiyle 1500 akçe terakki ile ödüllendirilmesi emredilmiştir (BOA, DVNSMHM. d. nr. 1/18).

Yine sınır boylarında düşmandan dil almak konusunda gayrette bulunulması için padişahlar tarafından kişiler sıklıkla teşvik edilmekte (BOA, DVNSMHM. d. nr. 43/95), yararlılıkları görülenlerin isimleri bölgenin beylerbeyleri tarafından liste halinde padişaha arz edilip terakkide bulunulması sağlanmaktaydı (BOA, DVNSMHM. d. nr. 1/20). Bu konuda önemli başarı gösterenler terakkilerin yanında bir de padişahların övgü ve memnuniyetini kazanmış oluyorlardı (BOA, DVNSMHM. d. nr. 44/350).

Esasen bu duruma önem verilmesinin sebeplerinden biri de sefer veya akınlarda ele geçirilen dillerin kılavuzluklarından faydalanmaktı. Yapılacak seferlerde düşman hakkında istihbarat elde etmek için kullanılan kılavuzlar geçitleri ve bataklıkların geçilecek yerlerini de iyi biliyorlardı. Osmanlılar Macaristan ve Zigetvar gibi büyük seferlerde bir taraftan bu kılavuzlardan istihbarat elde ederken diğer yandan diğer devletlerin yaptıkları müzakerelerden haberdar olmak maksadıyla da yüksek seviyedeki kimseleri de istihbarat hizmetinde kullanmışlardır (İlter, 2002, s. 234-239). Bunların yanı sıra gerek Osmanlı vatandaşı gerekse yabancı ülke vatandaşları olup da Osmanlı lehine casusluk yapanlar da vardı. Bunlar *tüccar* ve *gezginler* olup hemen her ülkeye gidebildiklerinden, istenilen ülkelerde gerekli bilgileri alabiliyorlardı. Elde edilen bilgilerin merkeze ulaştırılması için de Osmanlı ulaşım sisteminden faydalanılmaktaydı. Osmanlı ulaşım sistemi istihbarat konusunda her zaman beygirlerinin ücretsiz olarak kullanılmasına fırsat vermekteydi (Aydın, 2010, s. 79-80). Osmanlı ulaşım sistemi içinde devletin resmi ve özel haberleşmesinin gerekli yerlere ulaştırılmasından sorumlu olan *ulak* denilen gruplar da istihbarat anlamında önemli vasıtalar. Fatih Sultan Mehmed’in

Macarların askeri faaliyet ve hazırlıkları hakkında ulaklar istihbarat sağlamakla bizzat görevlendirilmişlerdi (Yüksel, 2018, s. 12-13). Başka bir istihbarat grubu da *tebdiller*di ve bunlar istihbarat sağlama ve casusluk yapma amacıyla görevlendirilen kişilerdi. Bunlar gittikleri ülkeler hakkında edindikleri bilgileri merkeze iletirlerdi. Ayrıca iç siyasette de bu kişiler padişah başta olmak üzere şehzadeler ve diğer hanedan üyeleri, sadrazam gibi yüksek mevkideki kişiler tarafından da görevlendirilirlerdi (Daş Darıcı, 2018, s. 28). Bunların dışında *tercümanlar*, yabancı ülkelerle bir kısım siyasi ve ticari ilişkiler için gönderilen Osmanlı *elçi* ve *maslahatgüzarları*, doğruluğundan şüphe duyulsa da bazı haberleri Bab-ı Ali'ye sunan *yabancı diplomatlar* ve en baştan beri Avrupalı devletler hakkında bilgi toplamak konusunda önemli görevler üstlenen *Eflak/Boğdan Voyvodaları* da yine Osmanlı istihbarat ağı içinde önemli vasıtalarđı (Yüksel, 2018, s. 15-20).

2. I. Selim'in Taht Mücadelesinde İstihbaratın Rolü

I. Selim'in istihbarat faaliyetleri yalnızca iç siyasette kardeşleri ile olan mücadele ile sınırlı olmayıp devletin iç durumu ve dış siyasetinde de geçerlidir. Dış istihbaratta I. Selim döneminde Sicilyalı Mehmet Ağa Fransa'da Titus Moldariensis Clericus adı ile 40 yıla yakın bir süre Osmanlı adına casusluk yapmıştı (Aydın, 2010, s. 86-89). Yine bu dönemde dış istihbarat maksadıyla Mısır'a da casuslar gönderildiği hatta bunlardan birinin ele geçirilip hapsedildiği de arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 754/14). Öte yandan Şah İsmail'in Safevi tahtına çıkması ile Kızılbaş faaliyetlerinin Anadolu'da giderek yaygınlaştığı ve Trabzon civarında bazı taşkınlıklar yaratması (Celalzâde, Selim-nâme, 1995, s. 49) ilk dönemlerden itibaren Trabzon'da vali olarak bulunan I. Selim'in önemli surette ilgilendiği konuların başında gelmekteydi. Bu sebeple sürekli olarak bu faaliyetleri izlemek durumunda kalan I. Selim, bu yönde sürekli olarak istihbarat temin etme gereğiyle hareket etmiş ve babasına yazdığı mektuplarda bu konuda tedbirler alınmasını istemiştir (BOA. TSMA. e. nr. 755/22). Zira bu dönemde sürekli olarak kendisine gelen raporlarda bu olayların gittikçe büyüdüğünü öğrenen I. Selim, babasına gerekeni yapmak niyetinde olduğunu büyümekte olan fesadın engellenmesi ve fitne ve fesadın def edilmesi gereği ile de bizzat hareket ettiğini bildirmişti (BOA. TSMA. e. nr. 858/67). Nitekim bu olaylara karşı tedbirler alınması konusundaki ısrarına rağmen Şah İsmail ve adamlarının Osmanlı ülkesinde gerçekten de kolaylıkla bazı faaliyetlerde buldukları anlaşılmaktadır. İstihbarat raporlarından anlaşıldığı üzere yeniçeri ağası tarafından yakalanan bir casusun yapılan sorgusunda Şah İsmail'in emriyle bazı istihbarat mektuplarıyla Kefe üzerinden Edirne'ye, oradan da İstanbul'a gelip birtakım casusluk faaliyetlerinde bulunduğu ve İstanbul'a pek çok casusun salındığı anlaşılmıştır (BOA. TSMA. e. nr. 967/84).

Babasının aksine I. Selim gerçekten de Şah İsmail ve faaliyetleriyle şehzadelik yıllarından itibaren yakından ilgilenmiştir. Bu maksatla o bölgede bulunan Kasım adındaki casusu aracılığıyla I. Selim padişahlık süresinin sonlarına kadar bu konuda da istihbarattan önemli derecede istifade etmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 750/12). Bu açıdan I. Selim'in gelişmelerden haberdar olması ve bu gelişmelere göre tedbirler alıp vaktinde hamle yapması üzerinde istihbaratın önemli ölçüde payı vardı. Henüz şehzadelik döneminde sürekli olarak düzenlediği akın ve seferler ile Gürcistan bölgesini fethetmiş ve buradaki Kızılbaşları bozguna uğratması ile de adını duyurmuş (Kırzioğlu, 1976, s. 98), böylece etrafına pek çok adam toplamış idi (Solakzâde Tarihi, 1989, s. 381). Bu sayede şahsında gaza bayrağının yeniden açılacağı, devleti zor durumda bırakan Şia tehlikesinin ancak onun liderliğinde ortadan kaldırılabileceği propagandası yapılmaya başlanmıştı. Özellikle yeniçeriler arasında da muhtemelen bu sebepten isminin ön plana çıkmış olduğu (Emecen, 2021, s. 43) aşağıda da görüleceği üzere kardeşleri saltanata oturmak için hareket ettiklerinde yeniçeriler kendisi dışında kimseyi istemediklerini belirteceklerdir (BOA. TSMA. e. nr. 578/36). Hatta bütün gelişmeleri adamlarının temin ettiği istihbarat vasıtasıyla öğrenen I. Selim'e gelen haberlerde yeniçerilerin yanı sıra Rumeli beylerinin de onun tarafında olduğu babasıyla olan savaştan sonra tam olarak ortaya çıkmıştır (Emecen, 2021, s. 62). Bu sebeple öncelikle tahta cülusu ile neticelenecek bazı olaylara ana hatlarıyla değinmek gerekmektedir. Şehzade Selim, babası II. Bayezid padişah olduktan sonra Trabzon sancağına vali olarak gönderilmişti (Uğur, 1989, s. 9). Ağabeyleri Şehzade Ahmed Amasya'da, Şehzade Korkud ise Antalya sancak beyi idi. Bu açıdan padişahlık tahtına en uzak şehzade de kendisiydi. İstanbul'a yani padişahlık tahtına yakınlık ise çok önemliydi. Zira tahtın boş kalması durumunda başkente ilk ulaşan ve hazineyi ilk ele geçirip Yeniçeri desteğini de sağlayan şehzadenin padişahlık tahtına oturma şansı yükseliyordu. Böylece tahtı ele geçiren şehzade diğer kardeşlerini ve tahta aday herkesi de ortadan kaldırmış olacaktı (Agoston, 2009, s. 512). Bu sebeple her şehzade İstanbul'a yakın sancakta bulunmak istemekteydi. İşte şehzade Selim'in kardeşleri ile olan taht mücadelesi konusundaki ihtilaf en başta sancaklar üzerinde bir mücadele olarak kendini göstermiştir (Çıpa, 2019, s. 51-56). Böyle bir vaziyette şehzade Selim'in önce tahta geçmek, ardından yerini sağlamlaştırmak için tüm rakiplerini ortadan kaldırmak gibi çetin bir süreçten başarıyla çıkması gerekmektedir. Zira kendisi saltanat merkezinden diğer kardeşlerine nazaran daha uzaktı (Uzunçarşılı, 1988, s. 231).

Trabzon'dayken babasını hükümdar olarak günden güne gücünün zayıfladığını anlayan şehzade Selim'e nazaran özellikle Amasya'da bulunmakta olup saltanata yakınlığı (Emecen, 2021, s. 42) ve babasının eski sancağında idareci olarak bulunan Şehzade Abdullah'ın ölümüyle en büyük şehzade konumuna gelen ağabeyi şehzade Ahmed ise Sultan II. Bayezid başta olmak

üzere devletin ileri gelenleri ve kamuoyu tarafından tahtın en güçlü adayı olarak görülüyordu. II. Bayezid dahil şehzade Ahmed üzerinde henüz 1500'lü yılların başında belirli bir mutabakat vardı (Emecen, 2021, s. 42).

Şehzade Selim ise bu gelişmeleri en başından itibaren sürekli olarak takip ediyor, devreye koyduğu istihbarat stratejisinden her yönüyle faydalanıyordu. Onun aldığı istihbarat raporlarında babasının hastalığı sebebiyle saltanatının zayıfladığı, vezirler ve diğer devlet erkanının da kendi emel ve çıkarlarına göre serbestçe hareket ettikleri, reaya ve memleket ahvalinin günden güne bozulduğu ile ilgili haberler de vardı (Solakzâde Tarihi, 1989, s. 382). Öyle ki kendisine gönderilen başka bir raporda Anadolu'da başına buyruk hareketlerine rağmen Sultan ve devlet ricali ile Şehzade Ahmed arasında olan muhabbet ve dostluktan bahsedilmekteydi. Devlet erkanının her gün saltanat kapısında divan kurup evlerine geri dönmekten başka bir faydaları olmadığı, İstanbul'daki başıboşluk ve idaredeki zayıflıktan kaynaklanan bir ihtilalin yakın olduğu ve kul arasında bir isyan hareketine sebep olacağından kendisinden buna dair tedbirler alması istenmekteydi (BOA. TSMA. e. nr. 748/21). Evvela Şehzade Ahmed üzerindeki mutabakat ve babasının uzun süreden beri devam eden hastalığı sebebiyle saltanatı terk edeceğini öğrenince şehzade Selim bazı kararlar almaya başladı. Hanedanın veraset yasaının olmaması sebebiyle dedesi Fatih Sultan Mehmed'in kanunnamesi gereğince hükümdar olan şehzade diğer kardeşlerini öldürtebilecekti (Yücel & Sevim, 1991, s. 107). Bu nedenle de şehzade Selim kardeşleri Korkud ve Ahmed'in hareketlerini yakından izlemek durumunda olup gözünden kaçırmıyordu. Aynı zamanda babalarının hazır olmaması durumunda kendisini ve de tahtı güvenceye almak bakımından bütün amacı öncelikle İstanbul'a yakın bir yerde bulunmak için Rumeli'de bir sancak istedi (Uzunçarşılı, 1988, s. 231).

Bu maksatla yeni bir sancak talebini üç kez yinelemesine rağmen sancağının genişletilmesi ve ödeneğinin arttırılması teklifi dışında istediği sonucu alamamıştı. Bu andan itibaren şehzade Selim bir gemiye binip oğlu şehzade Süleyman'ın bulunduğu Kefe'ye gitmek üzere yola çıkmış ve böylece taht mücadelesini fiilen başlatmıştır (Hoca Saadeddin, 1979, s. 13-14). Kitabı kaynaklarda şehzade Selim'in Kefe'ye gitme kararı almasının esasında en başından beri büyük mücadele verdiği Trabzon ve Gürcistan dolaylarındaki Kızılbaş faaliyetlerinin Şah İsmail'in adamları eliyle bu kez Anadolu'ya sıçraması ve büyük yıkıma sebep olmasından kaynaklandığı belirtilir. Buna göre Osmanlı mülkü ve reayasının gittikçe harap duruma gelmesine rağmen bu olaylarla baş edemeyen devlet erkanının acizliği, bir de babasının yaşlılığı sebebiyle meydana gelen tedbirsizlikler bir an önce şehzade Selim'in Kefe'ye geçmesine sebep olmuştur (Şükri-i Bitlisî, Selim-nâme, 1995, s. 41). Nitekim şehzade Selim Kefe'ye gitmek üzere Kırım serhaddine vardığında onu karşılayan ve Osmanlı mülkünü

alması yolunda gerekli asker desteğini teklif eden Tatar Hanı ile yaptığı bir konuşmasında bu konuya açıklık getirmiştir. Babasının üzerine yürümek gibi bir niyetinin olmadığını, saltanat sevdası veya memleket talebi ile hareket etmediğini dile getirmişti. Özellikle babasının bütün işleri vezirlerine havale etmiş olmasından kaynaklanan tedbirsizliklerin, din ve devlet düşmanlarının her taraftan başkaldırarak ihtilallere ve reayanın perişanlığına yol açtığını ifade etmişti. Diğer kardeşlerinin de bu konudaki ihtiyatsızlıkları sebebiyle varıp babasına durumu anlattıktan ve kendisinden de asker desteği temin ettikten sonra isyankârların hakkından gelmek emelinde olduğunu fakat devlet ricalinin araya nifak koyduğundan da bahsetmişti (Solakzâde Tarihi, 1989, s. 390). Netice olarak Kefe'ye geçtikten sonra eski sancağına dönmesi yolunda şehzade Selim'e yapılan ikazlar işe yaramayıp meselenin gittikçe büyüdüğünü anlayan II. Bayezid oğlunu ikna etmek ve nasihatte bulunmak için dönemin meşhur ulemasından Nureddin Sarıgörez'i Kefe'ye gönderdi (Emecen, 2021, s. 47). Şehzade Selim bu görüşmede Ahmed'in dirliğinden bir akçe eksik kabul etmediğini, Anadolu'ya kati surette geçmeyeceğini ve arzusunun yerine getirilmemesi durumunda Kefe'ye geçip Kırım Hanını kendine tabi kılıp Çerkez diyarında bulunan Çerkezkirman, Mankirman adlarındaki Rus hakimiyetindeki bazı kaleleri zapt edeceğini de belirttiği bu görüşmede, anlaşma olması durumunda şehzade Ahmed'in muhalefetini de kati surette kabul etmeyeceğini bildirmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 745/80). Bunun üzerine kendisine Anadolu'dan nereyi istiyorsa verileceği bildirildiyse de bu şartları ve babasıyla görüşmek konusunda ısrar etmiştir. İsteddiği gibi cevap alamayan şehzade Selim istekleri yerine getirilmeyince Rumeli'ye geçti (Uzunçarşılı, 1988, s. 231-232). Bu kez kendisine Anadolu'dan istediği yerde sancak verileceği teklif edildiyse de kararından dönmeyen (Solakzâde Tarihi, 1989, s. 383) şehzade Selim, Silistre sancağını istemiş ise de şehzadelerin Rumeli'de bulunmasının kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle bu isteği reddedilip Kili ve Akkirman salyanelerinden kendisine verilebileceği söylenmişti. Fakat kendisi saltanat merkezine durumunu defaatle bildirmesine rağmen bir çözüm sunulmadığı sebebiyle bizzat babasıyla görüşüp bir çözüm isteyeceğini ve dönmemeye yemin ettiğini bildirmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 745/27).

Şehzade Selim'in bu hareketlerini haber alan ağabeyi Ahmed onun saltanat için harekete geçtiğini düşünerek önce kardeşi Korkud'u ardından da şehzade Selim'i bertaraf etmek için karşı mücadeleye geçmiştir. Bunun için Ankara'ya doğru yola çıktığı sırada bir yandan babasına mektuplar gönderip şehzade Selim'in izinsiz hareketi sebebiyle üzerine gitmek istemiş ancak Amasya'ya dönmesi ve kardeşinin gafil olduğu bir anda halledileceği yolunda cevaplar almıştır (Uğur, 1989, s. 20-21). Öte yandan kendisinin de her hareketinin babası tarafından izlendiği, bu yönde bazı istihbarat faaliyetlerinin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Şehzade Selim

Kefe'den askerleriyle Rumeli'ye geömek üzere hareket ettiği zaman Halep bölükbaşı Ramazan Bey ile padişaha bu durum vakit kaybedilmeden bildirilmişti (BOA. TSMA. e. nr. 699/74).

Şehzade Selim Akkirman civarındaki Sarıyer denen yere 7 paröa gemi ile geldiği zaman kendisine 100 paröa gemi daha katıldığı ve Kırım Hanı Mansur Bey tarafından bin kadar miktar adam gönderildiği söylentilerinin tahkik edildiği ancak ne yöne yöneldiklerinin anlaşılamadığı Akkirman'da bulunan bölükbaşı Bali Bey'in bir adamı tarafından Sultan II. Bayezid'e bildirilmek üzere rapor edilmişti (BOA. TSMA. e. nr. 699/74). Şehzade Selim'in Rumeli tarafında (Balkanlar) Kamçı Suyu denen nehrin kenarına adamlarıyla geldiği padişaha bildirilen başka bir istihbaratta, başka yerden kendisiyle gelmiş 600 asker ile yanında bulunan 3 bin askerin olduğu, Tatar Hanının küçük oğlunun emrinde 300 Tatar asker ile 500-600 askerin daha kendisine refakat ettikleri rapor edilmişti (BOA. TSMA.e. nr. 756/54). Bu raporlardan da anlaşıldığı üzere önce Akkirman'a sonra Kili'ye ardından da Edirne'ye doğru yola koyulan şehzade Selim'in Kefe yolculuğu (Emecen, 2021, s. 52) ile başlattığı saltanat yürüyüşü ilk andan itibaren babası tarafından izlenmiştir. Öyle ki Balkanlardaki Sofya'ya doğru hareket ettiği zaman Mehmed Bey adındaki bir adamı vasıtasıyla babası II. Bayezid'e haberdar edilmişti (BOA. TSMA. e. nr. 748/13). Diğer yandan şehzade Selim Edirne'ye doğru yol alırken babasına yazdığı mektuplarla elini öpmek ve kendisinin izniyle gazaya çıkmak istediğini bildirdiği zaman şehzade Ahmed taraftarı devlet erkanının müdahalesiyle her defasında bu isteği sonuçsuz kalmıştı (Uğur, 1989, s. 22). İstanbul'da şehzade Selim'in aleyhinde cereyan eden siyasetin baş mimarı olan şehzade Ahmed taraftarı devlet adamlarının “paye-i serir-i a'lâya asker çekip gelir” diye babasına kendisini asi diye göstermekteydiler (Emecen, 2021, s. 52). Zira konumlarını kaybedecekleri düşüncesiyle her fırsatta şehzade Selim için “*talib-i saltanattır*” diye padişah huzurunda muhalefet ederlerdi (Celalzâde, Selim-nâme, 1995, s. 29).

Şehzade Selim'in Rumeli'de ısrarı ve gittiköe önemli bir mesele haline geldiği İstanbul'dan duyulunca devlet siyasetinde etkili aleyhtarlarının tahrikiyle asi olmadığını ve babasıyla mülakat etmek istediğini söyleyen şehzade Selim'in üzerine asker sevk etme niyetiyle hareket etmeye başladılar. Padişahı da bu yolda ikna ettikleri gibi Rumeli beylerbeyi Hasan Paşa'yı bir orduyla şehzade Selim'in üzerine gönderdiyseler de paşa muharebe yapmayarak geri döndü. Bunun üzerine devlet erkanının teşviki ve ısrarıyla padişah ordusunun başında Edirne yakınlarındaki Çukur Çayır denen yere gelip şehzade Selim'in ordugahı karşısına geldi. Burada iki ordu karşı karşıya geldiyse de Rumeli akıncı ve sancakbeylerinin şehzade Selim'e taraftar olmaları ihtimali sebebiyle iki taraf arasında anlaşma yapılmıştır. Anlaşmada şehzade

Selim'in babasını görmesine imkân olmadığı fakat şehzade Ahmed'in babasının sağlığında katiyen veliaht tayin edilmeyeceği kararlaştırılmıştır. Ayrıca Rumeli'den Semendire sancağı ile bu sancağa ilave olarak Alacahisar ve İzvornik sancakları da şehzade Selim'e bırakılmıştır. Bununla veliaht tayinini önlemeye muvaffak olan I. Selim, Semendire'ye bir vekil göndererek Filipe taraflarında kalmaya devam etti (Uzunçarşılı, 1988, s. 233). Böylece kriz kısmen yatışmış olsa da şehzade Selim Şahkulu olayında Ali Paşa'nın hayatını kaybettiğini ve tahta şehzade Ahmed'in getirileceğini duymuştu (Emecen, 2021, s. 55). Şehzade Ahmed Şahkulu isyanıyla uğraşmak yerine Amasya'ya çekilmişti. İsyanının gittikçe güçlenmesi ve Ali Paşa'nın da öldürülmesi üzerine II. Bayezid'in topladığı divanda devlet ricalinin de etkisiyle tahta oturması için şehzade Ahmed'in davet edilmesine karar verildi. Fakat daha önce şehzade Selim ile yapılmış olan anlaşma gereği II. Bayezid hayatta olduğu sürece hiçbir şehzadenin tahta oturması için davet edilmemesi gerekmektedir. Üstelik yeniçerilerin de Sultan II. Bayezid'in "sağlığında kimseyi padişah istemeyiz" sözlerine rağmen şehzade Ahmed'in davet edilmesi şehzade Selim ile babası arasında Çorlu'da bulunan Karıştıran Savaşı'na sebep olmuştur. Ağustos 1511 tarihinde yapılan savaşta şehzade Selim yenilip Kefe'ye çekildi. Akabinde şehzade Ahmed tahta geçmek üzere İstanbul'a davet edildi (Uzunçarşılı, 1988, s. 234-235).

Hoca Saadeddin'e göre şehzade Ahmed'in babasının fermanıyla İstanbul'a davet edilmesi ve veliaht tayin edilmesi Çorlu'da yapılan savaştan dönüldüğü sırada olmuştur. Burada iki ordu karşı karşıya geldiğinde Sultan II. Bayezid, oğlunun taht iddiasından vazgeçmeyeceğini anlaması ve dolayısıyla şehzadeler arasında meydana gelecek olayların saltanatı tehlikeye sürükleyeceği kanaati ve divan üyelerinin de önerisiyle şehzade Selim'in güçlenmeden ağabeyi Ahmed'in bir an önce tahta geçmesi gerektiğine karar verilmiştir. Şehzade Ahmed'in tercih edilmesinde onun sayıca daha fazla erkek çocuğa sahip olması ve II. Bayezid'in önceden onu veliaht edinmeye söz vermesinden kaynaklandığı da düşünülmektedir (Hoca Saadeddin, 1979, s. 71-74). Buna rağmen istihbarat raporlarından İstanbul'da şehzade Selim lehine siyasetin de özellikle Yeniçeriler arasında güçlü bir hal aldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki Hocası Halimi Çelebi tarafından şehzade Selim'e gönderilen bir raporda sultan ile devlet erkanının yeniçerileri ve Rumeli beylerini davet ederek şehzade Ahmed lehine karar vermelerini istedikleri fakat şehzade Ahmed tahta cülus etmek için davet edilip Üsküdar'a geldiğinde yeniçeriler "*Sultan Selim'in başı için*" diyerek geldiği gibi gitmesini ve bizzat ismini zikrettikleri şehzade Selim'i istediklerini belirtmişlerdi (BOA. TSMA. e. nr. 578/36). Edinilen bu istihbarattan da anlaşıldığı üzere saltanat merkezinde yeniçeriler şehzade Selim'i istediklerini artık aleni bir şekilde göstermeye başladılar. Öyle ki şehzade Ahmed yanlısı bazı paşaların evlerini dahi yağmaladıkları gibi şehzade Selim'in saltanata çıkarılması konusunda ısrar ettiler. Bu olaylar

olurken Şehzade Korkud bir fırsatla İstanbul'a gelip yeniçeriler ile görüştüyse de şehzade Selim'i istediklerini beyan eden yeniçeriler bir yandan da Korkud'a iyi davranmış, aynı zamanda kardeşi Selim sultan olduğunda kendisine dokunulmayacağını da bildirdiler. Meydana gelen bu olaylar neticesinde II. Bayezid oğlu şehzade Selim'in tahta çıkmak isteğinden vazgeçmeyeceğini ve askerlerin de kendisini istediğini tam anlamıyla anlamış olacak ki kendisine tahta çıkmak üzere İstanbul'a gelmesi için haber gönderdi (Uzunçarşılı, 1988, s. 236). Öte yandan II. Bayezid, şehzade Ahmed'in ağabeyi Şehinşah'ın oğlu Mehmed ile yaptığı ve yenildiği savaş ile bölgedeki durumun araştırılması için gönderdiği adamlarına ait raporlarda şehzade Selim'i kesin olarak tahta çağırılmayı kararlaştıracığı bazı sebeplere de ışık tutmaktadır. Zira raporda sipahiler ile yeniçeri ve Rumeli beyleri de dahil olarak umurun şehzade Selim dışında kimseyi sultan olarak katıyen kabul etmediği bildirilmekteydi. Bu durum II. Bayezid'in saltanatı oğlu şehzade Selim'e bırakmasında önemli sebeplerden biri olduğu kuvvetle muhtemeldir (BOA. TSMA. e. nr. 755/35).

3. I. Selim'in Tahta Çıkması ve Kardeşleri ile Mücadelesi

Arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere babası tarafından saltanat makamına oturması için davet gönderildiğinde şehzade Selim, İstanbul'a girmeden önce Kapıcıbaşı Sinan Ağa'yı herhalde tebdil-i kıyafet ile önceden İstanbul'a göndermiş ve davetin bir tuzak olup olmadığını öğrenmek istemişti. Yeniçeri kethüdası İlyas Bey'den de teyit edildiği üzere padişahın kesin bir kararla şehzade Selim'i İstanbul'a davet edip tahta oturmasına dair olan emrinin doğruluğundan şüphe kalmadığı ve bu emrin mukarrer olduğu öğrenildikten sonra (BOA. TSMA. e. nr. 969/1) İstanbul'a gelen şehzade Selim, 24 Nisan 1512'de hükümdarlık tahtına oturarak Osmanlı padişahı oldu. Tahta oturduktan sonra I. Selim zararlı bir faaliyetleri olmadıkça kardeşlerine dokunmayacağını babasına vaat etmiş ise de daha sonra onların durumu ile yakından ilgilenmek durumunda kalmıştır. Ağabeyi şehzade Ahmed'e göre daha zararsız ve ilim irfan sahibi olan şehzade Korkud bir kesim halk ile beraber yeniçerilerin sevgisini de kazanmayı başarmıştı. Fakat acil halledilmesi gereken ve öteden beri Rumeli beylerinin desteklediği şehzade Ahmed'in faaliyetleri onun ortadan kaldırılmasını gerektirmekteydi (Tansel, 1969, s. 3). Zira I. Selim saraya tam olarak yerleştikten hemen sonra şehzade Ahmed Konya'ya yerleşerek etrafına gittikçe destek temin etmeye başlamış, kardeşi I. Selim'e karşı ciddi bir taht mücadelesi hazırlığına girmişti (Emecen, 2021, s. 75). Bu noktada şehzade Ahmed'in bu faaliyetlerini kapsayan istihbarat raporları tümüyle ortaya konulduktan sonra I. Selim'in harekete geçmesiyle kendisinin ele geçirilip idamıyla neticelenecek olan bu süreçten bahsedilecektir. Evvela I. Selim'in istihbarat ağında önemli kişiler yer almıştır. Arşiv kayıtları incelendiğinde I. Selim'e karşı taht iddiasında bulunduğu dair neredeyse hiçbir rapor gönderilmemiş olan şehzade

Korkud bunlardan biridir. Şehzade Ahmed'in İskender adındaki adamının başında bulunduğu kuvvetler Menteşe civarında bazı faaliyetlerde bulunup yağma ve talan ile avarız ve eşyalara el koydukları zaman Korkud bu faaliyetleriyle birlikte şehzade Ahmed'i I. Selim'e ihbar etmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 877/86). Şehzade Ahmed tehdidini ciddiye alan I. Selim tıpkı tahta geçtiği süreçte olduğu gibi istihbaratı önemli bir vasıta olarak kullanmıştır. Bu bağlamda onun istihbarat kanallarının en başta ülke içindeki hakimiyetinin tesisinde önemli rolü olmuştur (Çavdaroğlu & Erdoğan, 2018, s. 21-22). Tahta geçtiği andan itibaren gelen istihbarat raporlarında şehzade Ahmed'in Anadolu'da bir sultan gibi hareket ettiği, sancaklara adamlarını atadığı ve güvendiği aşiret ve kişileri etrafına topladığı bildirilmiştir (Uluçay, 1956, s. 121). Bu durumdan haberdar olan I. Selim, şehzade Ahmed'in her hareketini casusları ve diğer istihbarat elemanları aracılığıyla sürekli olarak takip ettirmiş ve ona karşı tedbir olarak Anadolu'da bulunan sipahi ve reyaya mülk ve devletin tek sultanının kendisi olduğunu adamları vasıtasıyla bildirmeye çalışmıştır (BOA. TSMA. e. nr. 758/32). Öyle ki I. Selim padişah olduktan henüz iki ay geçmeden padişahlığını ilan eden ağabeyi Ahmed'in 14 Haziran 1512 tarihli bir belgeden de anlaşıldığı üzere Anadolu Beylerbeyi olarak görevlendirdiği Mehmed Paşa'nın alaybeyleri, subaşı, çeribaşı, sipahi ve yayabaşlarına beratlar dağıtıp harp aletleri ve savaşçıları ile Bursa'da I. Selim'e karşı savaşmak için gelip kendisine katılmalarını emretmiştir. Bu emirnamelerde "*Sultan-ı selâtin-i zaman padişahımız sultan Ahmed Han*" denilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 750/51). Şehzade Ahmed hükümdarlığını ilan ettiği gibi kendi tuğrasını taşıyan emirnameler ile beraber etrafa ulaklar gönderip vardıkları yerin kadıları, subaşları, çeribaşları, köy kethüdarları, imamları ve diğer hizmetle görevli kişilerin emre uymasını ve söylenenlere kulak verilip kendisinin desteklenmesini istemiştir. (BOA. TSMA. e. nr. 745/24). Yukarıda da mevzubahis edildiği gibi Anadolu'da I. Selim'e karşı yoğun bir propaganda ile hareket ettiği anlaşılan şehzade Ahmed, önemli bey ve gruplara hükümler göndererek çeşitli vaatlerle kendisine destek olmalarını istemiştir. Kendisine katılmaları ve kardeşine karşı gereği gibi mukavemet etmeleri durumunda sultan olduğu takdirde sipahi oğlanları bölüğüne çıkacak olanlara 20'şer akçe, silahtar bölüğüne çıkacak olanlara 18 akçe ulufe ile tımara çıkacak olanlara 15'er bin akçe tımar vereceği teminatı vermiş, böylece bazı ahdnâmelerle destek sağlamaya çalışmıştır (BOA. TSMA. e. nr. 566/22). Aynı vaatlerde bulunduğu gruplardan biri de yaya denilen askeri gruplardır. Bu gruplara Amasya'ya gelip toplanmaları için verdiği teminatlara ilaveten 4'er akçe ziyade tımar ile 3 bin akçe in'amda da bulunacağını tasdik ettiği görülmektedir (BOA. TSMA. e. nr. 566/23). Yoğun bir şekilde saltanat iddiasıyla hareket eden şehzade Ahmed'in işe yarar adamları kendisine katılması için Defterdar Musluhiddin'e gönderdiği bir hükümde ise paşa, bey ve ağaların, kapı halkının ve atlı ve yayalardan mektuplar

gelip saltanat sözü verdiklerinden önemli destek temin ettiği anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 566/21). Bunların yanı sıra I. Selim'e gönderilen istihbarat raporlarında şehzade Ahmed'in bir de Şam ve Halep melik-i ümerasından kardeşi I. Selim'e karşı muavenet etmek için adam istediği (BOA. TSMA. e. nr. 757/6), kendi adını taşıyan tuğrasıyla Kayseri sancağının Süleyman Bey isminde birine mülk olarak verdiği anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 757/3). Nitekim oğlu Mehmed'e yılda 400 bin akçe salyane verdiği görülen şehzade Ahmed'in "saltanatü'l-mahsus bi-gaye el-melik Ahmed" şerhiyle hükümler kaleme alması onun ne derecede sultan iddiasında olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (BOA. TSMA. e. nr. 566/19). Şehzade Ahmed'in yürüttüğü bu faaliyetler sonucunda destek gördüğü önemli kişilerin olduğu hakkında da istihbarat raporlarından bilgiler temin edilebilmektedir. En başta ona destek veren kişilerden Anadolu'da yoğun faaliyetlerde bulunan ve pek çok yıkıma sebep olduğu anlaşılan oğlu şehzade Murad (BOA. TSMA. e. nr. 758/22), diğer oğlu şehzade Alaaddin (Solakzâde Tarihi, 1989, s. 412) ve önemli sayıda kuvvet temin eden Yularkasdı (BOA. TSMA. e. nr. 566/30) adıyla tanınan² şehzade Ahmed'in lalası Sinan Bey'dir. (Hoca Saadeddin, 1979, s. 75) Bu kişilerin yanında şehzade Murad'ın babasının taht için giriştiği mücadelede destek gördüğü kişilerden olup Şah İsmail'in Batı Anadolu bölgesine Safevi düşüncesini yaymak ve taraftar toplamak maksadıyla gönderdiği (Emecen, 2021, s. 76-77) Nur Ali Halife ve ona bağlı Kızılbaşlar (BOA. TSMA. e. nr. 1144/6) ile şehzade Ahmed'in Çavuşbaşısı Bali Bey de vardı (BOA. TSMA. e. nr. 760/22). Bu raporlardan anlaşıldığı üzere şehzade Ahmed'i taht mücadelesinde destekleyen diğer grupların içinde oğlu Murad'ın taç giyip etrafına topladığı on binden ziyade askerin yanı sıra diğer Kızılbaş liderlerinden Sofi İsa Halifeoğlu, Piri Ali Halife (BOA. TSMA. e. nr. 758/22), Hafız Halifeoğlu ve bunların emri altındaki Kızılbaş gruplarının da olduğu anlaşılmaktadır. Raporlarda bunların Anadolu'da geçtikleri yerlerde halka hayli zarar verdikleri nice köyleri talan ve nice kimseleri katlettikleri de bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 816/12). Bu kişi ve grupların yanı sıra şehzade Ahmed'e destek veren başka grupların da olduğu casusluk raporlarından anlaşılmaktadır. Nitekim şehzade Ahmed'in Amasya'daki faaliyetlerinin takibi ve ona katılanların rapor edilmesi için gönderilen Emir Ali Mustafa adındaki casusa ait istihbarat raporunda şehzade Ahmed'in 5 bine yakın kuvvetlerinin Kütahya'ya doğru hareket maksadında oldukları bildirilirken ona destek veren Karaoğlu

² II. Bayezid'in tahtı oğlu I. Selim'e bırakmadan önceki dönemde şehzade Ahmed'in tahta geçmesi için I. Selim'e muhalefet edip şehzade Ahmed'in tahta davet edilmesinde önemli rolü olmuştur. Bu sebeple de I. Selim'in tahta geçmesini isteyen yeniçeriler tarafından katledilmek istendiyse de kaçımayı başarmıştı. Bkz. (Şükri-i Bitlisî, 1995, s. 64-65).

Ahmed Bey, Ramazanoğlu, Şehsuvaroğlu ve Turgudoğlu gibi meşhur beylerin de olduğu bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 540/3).

Şehzade Ahmed'in bu mücadelede sipahiden ve şehzade kullarından, hisar erlerinin atlılarından ve gönüllü azeplerden de destek gördüğü anlaşılmaktadır. Bunların faaliyette buldukları bölgelerde oldukça yıkıma yol açtıkları, hatta kadı başı kestikleri de bildirilmiştir. Amasya, Kargı ve Tosya gibi yerlerde halktan 2300 akçe çeltik akçesi alınarak askere ulufe dağıtıldığı ve şehzade Ahmed'in oğlu Murad'ın başında bulunduğu kuvvetler tarafından halka oldukça zulümlerde bulunulduğu da bu raporlara yansımıştır (BOA. TSMA. e. nr. 1148/4). Ayrıca I. Selim'in aldığı başka bir istihbaratta şehzade Ahmed'in Amasya'dan hareketle Aksaray'a vardığı, Karamanoğullarını da kendisine karşı tahrik ettiği bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 812/8). Bu gelişmeler tamamından haberdar edilen I. Selim ise henüz yeni padişah olduğundan ağabeyi üzerine gideceği doğru zamanı beklemekteydi. Bu süre zarfında I. Selim şehzade Ahmed'in ordusu ve her hareketi hakkında bilgiler toplanması için özellikle casusluk faaliyetlerinden de yararlanmıştı. Nitekim Akşehir'de bulunan şehzade Ahmed'in ordusuna sızıp çavuşluk hizmetiyle bilgiler toplayan Çavuş Hoca rumuzlu casusa ait bir raporda Ankara'da 10 kere 100 bin akçe vergi salındığı ve şehrin talan edildiği bildirilmişti. Çavuş Hoca bir de Bulgar taraflarına geçmesi durumunda şehzade Ahmed'e başka destekler de temin edileceğinin planlandığını ve bu plan çerçevesinde Karamanoğullarından ihanet edenlerin de kılıçtan geçirilip itaat ettirilmesine çalışılacağı, şehzade Ahmed'in emri altında bulunan güçler arasında ulufecilerbaşı ve azepler ağasının da bulunduğu yolunda önemli bilgiler elde etmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 757/6). Ayrıca bu güçler arasında bazı devlet adamlarının da ihanet ederek şehzade Ahmed tarafına geçtiğine dair aldığı haberler üzerine I. Selim, bu kişilerin tespiti maksadıyla da bazı casusları devreye koymuştur. Bu sayede şehzade Ahmed'in etrafında toplanan gruplar arasında I. Selim'in defterdarı Kasım Çelebi'nin de fesat faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmış, ayrıca şehzade Ahmed'in bazı kimselere 2 bin nakit filori ve kadıaskerlik verdiği de ihbar edilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 813/15).

I. Selim, istihbarat stratejisini yalnızca saltanata aday diğer şehzadeler hakkında casusları aracılığıyla bilgi toplamak üzerine kurmakla sınırlandırmamış, karşı istihbarat faaliyetleri de yürütmüştü. Bu sayede şehzade Ahmed'in casusu olduğu tespit edilip ihbar edilen Çaşnigirbaşı İsak etkisiz hale getirilerek planlanmış olan sızma girişimi önlenmiştir. Sorgusu esnasında söz konusu casustan I. Selim hakkında bilgi toplamakla vazifelendirilmiş başka görevlilerin de bulunduğu öğrenilmişti. Ayrıca şehzade Ahmed'in Beyşehir'de, haraç toplama gibi faaliyetleri yürüttüğü de yakalanan bu casustan edinilen bilgiler arasındaydı (BOA. TSMA. e. nr. 756/58).

İstihbaratı önemli bir askeri strateji olarak kullanan I. Selim, bir yandan kendisi aleyhinde meydana gelen gelişmeleri takip ederken diğeryandan bu gelişmelerin halk nezdinde tezahürünü de tetkik ettirdiğı anlaşılmaktadır. Şehzade Ahmed'in Samsun, Tabzon ve Tokat civarında Kızılbaşlarla beraber hareketlerde bulunduğu ve Samsun'da bulunan gemilerin gelgitlerini alıp hisar kulesine koyduğu, ancak asıl amacının limanı zapt etmek olduğu fakat bunun hasıl olmadığı Samsun tarafında ne kendisinin ne de Kızılbaşların emellerine ulaşmadığı ve her hareketlerinin izlendiğı bildirilirken Samsun ahalisinin I. Selim'e sadakatle bağı olduğu Samsun kadısı tarafından gönderilen rapordan anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 1144/7). Aynı şekilde Yenişehir tarafına gönderilen casusların da temin ettiği ve Durali imzalı istihbaratta da söz konusu bölge halkının da I. Selim'i istediğı ve Şehzade Ahmed'e meyletmedikleri anlaşılmaktadır (BOA. TSMA. e. nr. 812/17). Yine şehzade Ahmed'in Taşeli'ne geçme ihtimali sebebiyle Sivas tarafına gönderilen casuslardan edinilen ve Hemdem Paşa' tarafından I. Selim'e bildirilen istihbaratta da kapı halkının şehzade Ahmed'in Taşeli'ne gelip yerleşmek ihtimalinden dolayı I. Selim'den bu civarda önlem almasını umdukları bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 812/10). Öte yandan en başından beri şehzade Ahmed ve kuvvetleri tarafından Tokat, Samsun (BOA. TSMA. e. nr. 1144/7), Bursa, Sultanönü (BOA. TSMA. e. nr. 760/22) ile 12 kere 100.000 vergi salıp talan ettikleri Ankara şehri (BOA. TSMA. e. nr. 757/6) ve Çorum gibi yerlerde I. Selim'e karşı yürütölen faaliyetler ile ilişkili istihbarat raporları, şehzade Ahmed'in taht mücadelesinin arka planında halka yapılan zulüm ve baskıların da ne boyutta olduğunun padişah tarafından anlaşılması noktasında önemli rolü olmuştur. Nitekim söz konusu bölgelere salınmış casusların temin ettikleri istihbaratta halkın oldukça zor durumda kaldığı dolayısıyla sultanın ordusuyla bu bölgeye bir an önce gelmesi gerektiğı yönünde ihbarlar gönderilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 758/32). Bu ihbarlar üzerine söz konusu bölgelerde yoğun istihbarat faaliyetlerinin yürütöldüğü İskender ve Arab adında başka casusların I. Selim tarafından gönderilmiş olmasından da anlaşılmaktadır. Bunlardan Ahmed adındaki casusun I. Selim'e gönderdiği raporda şehzade Ahmed'in kendisine katılan adamlarıyla beraber Oğlakçı, Mihali Otağı üzerinden Ankara'ya geçtiğı sırada Seferihisar'ın yakılıp yağma ve talan edildiğı de bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 566/30). Şehzade Ahmed'in bu faaliyetleriyle adamlar topladığı, etraftan zorla vergi topladığı, Taşeli, Karaman beylerine defaatle ulaklar göndererek sürekli olarak teyakkuzda olmaları ve seyyar bir şekilde hareket etmelerini istediğı anlaşılan raporlarda, ayrıca saldırı hazırlığında olduğu da gelen haberler arasındadır. Öyle ki şehzade Ahmed ve ona bağı güçlerin tüm kuvvetlerle diğeryakaya geçmek hazırlığında olduğu da rapor edilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 540/3). Bu hazırlığın gerçekten önemli bir boyut kazandığı anlaşılan Ahmed isimindeki casusa ait raporda

şehzade Ahmed'in lalası Yularkasdı Sinan Bey'in Rumeli askerlerinden 10-15 bin adam toplayıp Ankara'ya geldiği ve Rumeli'ye geçme hazırlığında oldukları bildirilmiştir. (BOA. TSMA. e. nr. 566/30). Nitekim şehzade Ahmed'in başında bulunduğu kuvvetleriyle her hareketini bildirmek üzere Mustafa Paşa tarafından vazifelendirilen Külhancı Hayreddin, Kasım ve Yusuf adlı casuslardan gelen raporlarda yukarıda temas edildiği üzere şehzade Ahmed'in savaşmak niyetiyle harekete geçtiği bildirilmiştir. Raporda Seyitgazi, Eskişehir ve İnönü yolunu takiple hareket eden ordunun I. Selim ile savaşmak için harekete devam ettiği ve bunların gözlenmeye devam edildiği bildirilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 749/57). Ayrıca şehzade Ahmed'in diğer yerlerden ve şimdiye kadar bir araya getirdiği kuvvetlerin içinde bir de Karahisar'dan temin edilen 6 bin civarında asker olduğu ve kendisine Amasya'dan katılan Kızılbaşların da olduğu Hüseyin isimli bir gözcü tarafından rapor edilmiştir (BOA. TSMA. e. nr. 756/7). Genel itibariyle istihbarat raporları çerçevesinde ortaya konulan bu faaliyet ve hazırlıklarıyla saltanat mücadelesinde en önemli rakip durumunda olan şehzade Ahmed Konya merkezli bir hükümdar gibi davranmayı sürdürüyor, para ve asker toplamaya çalışıyor ve kardeşine karşı ciddi bir hazırlık içinde bulunuyordu. Alaaddin, Süleyman, Osman ve Murad adındaki 4 oğlu olan şehzade Ahmed'in bu faaliyetlerinde oğlu Murad babasının taht mücadelesinde Amasya'nın idaresini üstlenmiş ve önemli çabaları olmuştu. Fakat bütün bu çabalara rağmen şehzade Ahmed'in I. Selim ve ordusuna karşı mukavemet etmesi için yeterli desteği sağlayamadığını söylemek mümkündür (Emecen, 2021, s. 77-78).

I. Selim ise doğru zamanın geldiğini şehzade Ahmed'in oğlu Alaaddin kumandasında gönderdiği bir kuvvetle Bursa'yı işgal ettirip bir de kendi adına hutbe okuttuğu ihbarı ile kararlıdır. Bu kararlar şehzade Ahmed üzerine gidilmesinin ve bütün faaliyetlerine son verilip ortadan kaldırılması üzere harekete geçmiştir. Sultan I. Selim, 70 bin kişilik ordusuyla yaklaşırken şehzade Alaaddin Bursa'yı bırakıp babasının yanına çekilmesiyle Anadolu seferine devam eden I. Selim Ankara'ya kadar gelip Malkoçoğlu Ali Bey'i şehzade Ahmed'in takibine gönderdi. Bunun üzerine Amasya'ya çekilmek niyetiyle hareket eden şehzade Ahmed buna muvaffak olamayarak Malatya, Darende taraflarına kaçtı (Danişmend, 1971, s. 2). Daha sonra durumu müsait gören şehzade Ahmed Amasya'ya döndü. Bu sırada Bursa'da bulunan I. Selim ise saltanat kanunun verdiği yetkiyle de buradayken kendi oğlu Süleyman dışında kalan bütün saltanat adaylarını bir bir ortadan kaldırmaya başladı. Ağabeyleri Şehinşah, Alemşah ve Mahmud'un oğullarını boğdurdu. Ardından her ne kadar tahta çıktığı günlerde kendisine saltanat davasında bulunmadığı sürece dokunulmayacağı sözünü verdiyse de ağabeyi Korkud'un saltanat hevesini bazı mektuplarla tetkik edip bu arzusunun devam ettiğini anladı. Ardından kendisini de ortadan kaldırmak için Manisa'yı kuşatıp ele geçirmediyse de daha sonra

Osmanlı topraklarından kaamak üzereyken bir köylünün ihbarı üzerine yakalanarak Sinan Ağa tarafından boğdurularak cenazesi Bursa'da defnedildi. Böylece geriye Ahmed'in yakalanması ve ortadan kaldırılması kaldı (Uzunçarşılı, 1988, s. 242-243). Şehzade Ahmed ise gittikçe arttırdığı kuvvetleriyle Ankara, Eskişehir ve Seyitgazi yolu ile Bursa'ya doğru hareket ederek orada bulunan kardeşi I. Selim ile savaşmak maksadını taşıyordu. Fakat sultanın casusları daha önce de olduğu gibi burada da şehzade Ahmed'in asker sayısını, geçtiği yerleri ile beraber tüm hareketlerini kendisine bildirmeye devam ediyordu. Bununla birlikte şehzade Ahmed üzerine öncü birliklerini gönderen I. Selim bu birliklerin şehzade Ahmed'e yenilmesi üzerine Bursa'dan hareketle onun üzerine tüm ordusunu sevk etti. Böylece iki ordu 15 Nisan 1513 yılında Yenişehir'deki meydana savaşta tutuştu. Yapılan kanlı savaşta yenilen şehzade Ahmed savaş alanından kaçıp İzmit'e doğru gitmeye çalışırken yakalandı. Kardeşi I. Selim ile görüşmek konusundaki bütün ısrarlarına rağmen isteği kabul edilmeyerek Korkud'u öldüren kapıcıbaşı Sinan Ağa'nın eliyle boğmak suretiyle öldürüldü. Şehzade Ahmed'in ortadan kaldırılmasıyla Amasya'da babasına vekaleten bulunan Osman başta olmak üzere şehzade Murad'ın oğlu şehzade Mustafa ve Mehmed çelebi adlarındaki torunları da ortadan kaldırıldı (Uluçay, 1956, s. 196-197). Babasının saltanat davasında oldukça önemli faaliyetlerde bulunan şehzade Murad ise Şah İsmail'in yanına kaçtı (Uzunçarşılı, 1988, s. 243). Diğer oğulları Alaaddin ve Süleyman'ın ise Mısır'a kaçtıkları rivayet edilmekle birlikte üçünün akıbeti ile ilgili pek çok rivayet vardır (Danişmend, 1971, s. 5). Netice itibarıyla I. Selim böylece devletin bekası ve nizamının devamı için bilhassa önemli rakibi olan şehzade Ahmed'i ve diğer ağabeyi Korkud başta olmak üzere yeğenlerini de ortadan kaldırmakla taht mücadelesini nihayete kavuşturmuş, böylece Osmanlı saltanatının müstakil padişahı olarak payitahtına dönmüştür (Emecen, 2021, s. 90-91).

Sonuç

II. Bayezid'in son dönemlerinde en büyük şehzade konumunda olan ve babası dahil olmak üzere devlet adamları tarafından da veliaht olarak görülen şehzade Ahmed'e nazaran bir kısım devlet adamı ve özellikle yeniçeriler nezdinde I. Selim'in öne çıkmasını sağlayan husus, savaşlarda önemli bir asker olduğunu kanıtlamış olmasıdır. Nitekim henüz Trabzon'da bir sancak beyi iken bilhassa Gürcistan seferleri başta olmak bu bölgedeki mezhep çatışması sebebiyle çıktığı sefer ve akınlarda elde ettiği başarılar, onun askeri yönünü pekiştirdiği gibi serhatlerde pek çok asker ve akıncı arasında nam salmasını da sağlamıştır. Zira ağabeylerinden şehzade Ahmed'in gerek Konya'da yeğeni şehzade Mehmed'e yenilmesi, gerekse de Şah Kulu isyanında gösterdiği muvaffakiyetsizlik ve sancağına çekilmesi gibi etkenler onun askerler arasında I. Selim kadar önemli bir üne kavuşmasını engellediğini söylemek mümkündür.

Şehzade Korkud ise malum olduğu üzere kendini ilme adanmış olmasından dolayı askerler arasında önemli bir saygı görmüş ise de güçlü bir taht adayı olarak görülmemiştir. Ancak güçlü askeri başarıları ve liderliğine rağmen devlet erkânının muhalefetiyle karşılaşan I. Selim, en başından itibaren saltanat merkezine uzak olması ve babasının muhtemel yokluğunda Amasya sancak beyi olan ağabeyi şehzade Ahmed'in İstanbul'a yakınlığı ve devlet ricali tarafından da gördüğü destek ile tahtı ele geçirme ihtimalini göz ardı etmemiştir.

Bu sebeple I. Selim şehzadeliğinden itibaren gerek saltanat merkezi İstanbul'a olan uzaklık, gerekse de veliaht görülüp babasından sonra tahta çıkacağına olan inancı ile hareket eden şehzade Ahmed başta olmak üzere devlet merkezinde cereyan eden gelişmelerden de haberdar olması bakımından istihbarattan önemli ölçüde yararlanmak durumunda kalmıştır. İç siyasette meydana gelen gelişmeleri çeşitli şekillerde istifade ettiği istihbarat vasıtalarıyla sürekli olarak takip ettiği anlaşılan I. Selim vali olarak bulunduğu bölge de dahil olmak üzere Osmanlı sınırları içinde meydana gelen şif faaliyetleri ile de yakından ilgilenmiş ve bu konuda da önemli surette istihbarattan faydalanmıştır. Nihayet babasının hastalığı sebebiyle günden güne iktidarının zayıfladığı, devlet adamlarının başıboş hareketleri ile meydana gelen intizamsızlık ve tedbirsizliklerin yanı sıra Anadolu'da meydana gelen mezhep çatışmalarının yarattığı sorunların önüne geçilememesi sebebiyle de ihtilallerin baş göstereceği kendisine rapor edilen I. Selim'i harekete geçirmiştir. Bu andan itibaren çetin bir taht mücadelesiyle karşı karşıya kalan I. Selim, taht aday diğer şehzadeler başta olmak üzere kendisine muhalefet eden devlet adamları ile onların etkisiyle kararlar alan babasına karşı istihbaratı bilfiil kullanmıştır. Bu sayede saltanat merkezinde rakiplerinin lehinde, kendisinin ise aleyhinde cereyan eden her hamleye karşı gerekli tedbirleri alabilmiştir. I. Selim bu maksatla İstanbul'da, Anadolu'da ve kardeşlerinin bulunduğu sancaklarda kendisinin emrindeki devlet adamları, casus, gözcü ve diğer istihbarat elemanları aracılığıyla sürekli olarak meydana gelen gelişmeleri takip etmiştir. Aynı şekilde yeniçeri ve reayanın da kimi desteklediğinin bilinmesi noktasında istihbaratı taht mücadelesinde önemli bir strateji olarak kullanmıştır.

I. Selim padişah olduktan itibaren de taht aday bütün kardeşleri ve yeğenlerinin her hareketini sürekli olarak istihbarat vasıtalarıyla takip etmiştir. Bununla birlikte Anadolu'da hükümdarlığını ilan ederek bir sultan gibi hareket eden şehzade Ahmed'in faaliyetlerde bulunduğu bölgelere gönderilen kişiler sayesinde ilk andan itibaren şehzade Ahmed ve ona bağlı güçlerin plan ve hareketleri de takip edilmiştir. Sonuç olarak Yenişehir'de ağabeyi Ahmed ile yapılan ve onun ele geçirilip ortadan kaldırıldığı savaşa değin I. Selim istihbarat vasıta ve raporlarından son derece yararlanmıştır. Öyle ki I. Selim'in ordusunda bulunan bazı komutanların iki kardeş arasında meydana gelen savaş esnasında şehzade Ahmed tarafına

gececeğine dair vaatlerde bulunulan asılsız istihbaratın onun yenilgisi ve yakalanarak öldürölmesine yol açtığı dahi bazı kaynaklarda zikredilir.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları:

BOA, DVNSMHH. d. nr. 1/18.

BOA, DVNSMHH. d. nr. 1/20.

BOA, DVNSMHH. d. nr. 43/95.

BOA, DVNSMHH. d. nr. 44/350.

BOA, TSMA. e. nr. 1144/6.

BOA, TSMA. e. nr. 1144/7.

BOA, TSMA. e. nr. 1148/4.

BOA, TSMA. e. nr. 699/74.

BOA, TSMA. e. nr. 749/57 .

BOA, TSMA. e. nr. 750/51.

BOA, TSMA. e. nr. 756/58 .

BOA, TSMA. e. nr. 756/7.

BOA, TSMA. e. nr. 757/3.

BOA, TSMA. e. nr. 757/6 .

BOA, TSMA. e. nr. 758/22.

BOA, TSMA. e. nr. 760/22.

BOA, TSMA. e. nr. 812/10.

BOA, TSMA. e. nr. 812/17.

BOA, TSMA. e. nr. 812/8.

BOA, TSMA. e. nr. 813/15.

BOA, TSMA. e. nr. 816/12.

BOA, TSMA. e. nr. 881/13.

BOA, TSMA. e. nr. 969/1.

- BOA, TSMA.e. nr. 540/3.
BOA, TSMA.e. nr. 565.
BOA, TSMA.e. nr. 566/30.
BOA, TSMA.e. nr. 753/54.
BOA, TSMA.e. nr. 756/54.
BOA, TSMA.e. nr. 758/32.
BOA. TSMA. e. nr. 560/3.
BOA. TSMA. e. nr. 566/19.
BOA. TSMA. e. nr. 566/21.
BOA. TSMA. e. nr. 566/22.
BOA. TSMA. e. nr. 566/23.
BOA. TSMA. e. nr. 566/5.
BOA. TSMA. e. nr. 745/24.
BOA. TSMA. e. nr. 745/27.
BOA. TSMA. e. nr. 745/80.
BOA. TSMA. e. nr. 748/13.
BOA. TSMA. e. nr. 750/12.
BOA. TSMA. e. nr. 754/14.
BOA. TSMA. e. nr. 755/22.
BOA. TSMA. e. nr. 755/35.
BOA. TSMA. e. nr. 759/20.
BOA. TSMA. e. nr. 812/10.
BOA. TSMA. e. nr. 812/17.
BOA. TSMA. e. nr. 858/67.
BOA. TSMA. e. nr. 877/86.

BOA., TSMA. e. nr. 578/36.

BOA., TSMA. e. nr. 747.

BOA., TSMA. e. nr. 748/21.

BOA., TSMA. e. nr. 967/84.

BOA. TSMA. e. nr. 753/48.

Kaynak Eserler

Aşıkpaşazâde. (2003). *Osmanoğullarının Tarihi*. (Çev. K. Yavuz, & M. A. Saraç). Koç Kültür Sanat Yayınları.

Celalzâde, Selim-nâme. (1995). *Selim-nâme*. (Çev. A. Uğur, & M. Çuhadar). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Hoca Saadeddin. (1979). *Tacü't-Tevârih* (1. Baskı b., C. 4). (Çev. İ. Parmaksızoğlu). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Nizamü'l-Mülk. (1990). *Siyasetnâme* (Çev. M. A. Köymen). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Solakzâde Tarihi. (1989). (Çev. V. Çabuk). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Şükri-i Bitlisî, Selim-nâme. (1995). *Selim-nâme* (Çev. A. Uğur, M. Çuhadar, & A. Gül). İsis Yayınları.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Agoston, G. (2009). Selim I. G. Agoston, & B. Masters içinde, *Encyclopedia of the Ottoman Empire* (s. 512-513). New York: Facts On File An Imprint Of Infobase Publishing.

Aydın, N. (2010). *Osmanlı İmparatorluğunda İstihbarat*. Paraf Yayınları.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'da İstihbarat* (Çev. K. Gurulkan, E. Kırca, N. Yekeler, M. S. Temel, İ. Türe, Y. Karaca, & V. Atik). Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Çavdaroğlu, B. E., & Erdoğan, M. C. (2018). Osmanlı Zaferlerinin İtici Unsuru Olarak Askeri İstihbarat: Ridaniye Meydan Muharebesi Örneği Üzerinde Bir İnceleme. *18. Türk Tarih Kongresi*, 21-46.

Çıpa, E. (2019). *Yavuz'u Yaratmak (Osmanlı Dünyasında Saltanat Veraseti Meşruiyet ve Tarihi Hafıza)* (1. b.). (Çev. Z. Rona). Kitap Yayınevi Yayınları.

Danişmend, İ. H. (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (C. 2). Türkiye Yayınevi Yayınları.

Darıcı, A. B. (2022). İstihbari Faaliyetler Kavramı. *İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-22.

- Daş Darıcı, M. (2018). *Osmanlılarda İstihbarat Faaliyetleri (1300-1750)* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Daysal, M. (2022). Askeri İstihbaratın Temeli. *İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (14. b.). Aydın Kitabevi Yayınları.
- Emecen, F. M. (2021). *Yavuz Sultan Selim* (6. b.). Kapı Yayınları.
- Eroğlu, H. (2003). Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nin İstihbarat Stratejileri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22 (34), 11-33.
- İlter, E. (2002). *Milli İstihbarat Tarihçesi*. Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı.
- İnalcık, H. (2003). *Şair ve Patron (Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme)* (1. b.). Doğu-Batı Yayınları.
- İnalcık, H. (2015). *Devlet-i 'Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I-Klasik Dönem 1300-1600: Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim)*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kırzioğlu, M. F. (1976). *Osmanlıların Kafkas Elleri Fethi (1457-1590)*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Tansel, S. (1969). *Yavuz Sultan Selim*. Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Uğur, A. (1989). *Yavuz Sultan Selim*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları.
- Uluçay, Ç. (1956). Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu? *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi (İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar)* (C. 2). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yücel, Y., & Sevim, A. (1991). *Osmanlı Klasik Döneminin Üç Hükümdarı (Fatih-Yavuz-Kanuni)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yüksel, A. (2018, Ekim 01-05). Osmanlı İstihbarat Ağını Besleyen Bilgi Kanalları (Kuruluştan II. Abdülhamid Devrine Kadar). *XVIII. Türk Tarih Kongresi*, 3, 1-32.